

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ЖАМОАТ ТАРТИБИГА
ТАЖОВУЗ ҚИЛУВЧИ ХУҚУҚБУЗУАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ
БЎЙИЧА ФАОЛИЯТИ.**

А.О.Иномжонов

Ички Ишлар Вазирлиги Академиясининг 3- босқич 315-гуруҳ курсанти

Annotation: The relevance of the research topic in this dissertation, the concept of improving the work of the prevention inspector on the prevention of offenses against public order, the current state of preventive measures and the specifics of implementation. In addition, a practical analysis of the norms in the framework of improving the activities of the prevention inspector on the prevention of violations of public order, as well as procedural documents, problems and shortcomings in this activity, as well as a number of suggestions to address some problems and shortcomings. The advanced foreign experience on the organization of improvement of activity of the inspector of prevention on the prevention of offenses of public order and also different and similar aspects of our national legislation.

Keywords: relevance, shortcomings, prevention, procedural, national

БЕЗОРИЛИККА ОИД ИШЛАРНИ БИР-БИРИДАН ЎЗARO ФАРҚИ.

Судларда безорилик жинояти билан маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳисобланадиган майда безориликни бир-биридан фарқлаш билан боғлиқ муаммолар бўйича турли ҳуқуқшунослар томонидан мунтазам равишда хилма хил фикрлар билдирилиб келинмоқда. Бу судлар томонидан безорилик жинояти ва маъмурий ҳуқуқбузарликни бир-биридан фарқлаш учун ҳар бир маъмурий ёки жинойий ҳолатнинг таркибларига синчковлик билан ёндошиб, чуқур таҳлил қилишни ва тўпланган ҳужжатларни қўшимча далиллар билан таққослаган ҳолда ҳар бир ҳолат бўйича қонуний тўхтамга келишни тақозо этади. Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг 2002 йил 14 июндаги 9-сонли Қарорида безорилик жамоат тартибига қарши қаратилган жиноят бўлиб, жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимасликда ифодаланган ҳаракатлар шахсни уриш-дўппослаш, унга енгил тан жароҳати етказиш ёки ўзганинг мулкига анча миқдорда шикаст етказиш ёхуд уни анча миқдорда нобуд қилиш билан боғлиқ ҳолда содир этилади. Қилмишни Жиноят кодекси 277-моддасининг [1-қисми](#) билан квалификация қилиш учун юқорида кўрсатилган оқибатларнинг барчаси бир вақтда мавжуд бўлиши талаб этилмайди деб кўрсатиб ўтилган.

Жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик деганда, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, одоб ва ахлоқ нормалари, урф-одат, анъаналар билан белгиланган жамоат тартибини (одамлараро муносабатлар, юриш-туриш қоидалари, шаклланган ижтимоий турмуш тарзини) кўпол тарзда бузиш тушунилади. Қонун мазмунига кўра ҳуқуқбузар ўзининг ҳаракатлари билан жамоат тартибини

бузаётганлигини англаши лозим. Бунда мазкур хатти-ҳаракатлар билан жамоат тартибини бузиш ўртасида сабабий боғланиш бўлиши шарт. Сабабий боғланиш аниқланмаган ҳолда қилмиш шахсга ёки мулкка қарши қаратилган маъмурий ҳуқуқбузарлик ёки жиноят деб баҳоланиши лозим.

Майда безорилик тушунчаси Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг [183-моддасида](#) берилган бўлиб, унинг мазмунига кўра, ушбу ҳуқуқбузарлик жамоат жойларида уятли сўзлар айтиш, беҳаё қилиқлар кўрсатиш, фуқароларга нисбатан ҳақоратомуз шилқимлик қилиш ҳамда жамоат тартиби ва фуқаролар осойишталигини бошқача тарзда бузиш каби жамиятда юриш-туриш қоидаларини менсимасликда ифодаланади. Бунда Жиноят кодекси 277-моддасининг [1-қисмида](#) назарда тутилган жиноий оқибатлар мавжуд бўлмаслиги керак. Гуруҳ томонидан содир этилган майда безориликни, башарти, ҳуқуқбузарларнинг ҳаракатида Жиноят кодекси 277-моддасининг [1-қисми](#) аломатлари бўлмаса, Жиноят кодекси 277-моддаси 2-қисмининг «б» банди билан квалификация қилиш мумкин эмас. Агарда ҳуқуқбузар ўзининг майда безорилик ҳаракатларини давом этиб, ҳуқуқбузарнинг кейинги ҳаракатлари шахсни уриш-дўппослаш, унга енгил тан жароҳати етказиш ёки мулкка анча миқдорда шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш билан содир этилган бўлса, шахс маъмурий жавобгарликка тортилмасдан, фақат жиноий жавобгарликка тортилади. Ушбу ҳолатда ҳам ҳуқуқбузарнинг ушбу ҳаракатларни содир этиш жараёнида унинг субъектив томони яъни мақсадига алоҳида эътибор бериш лозим бўлади.

Ҳуқуқшунос олимлар фикрича, безорилик жиноятининг объектив томони кўйидаги ҳолатларда намоён бўлшини кўрсатган:

- жамоат тартибини қўпол равишда бузиш;
- жамиятга нисбатан аниқ ҳурматсизликни ифодалаш;
- фуқароларга нисбатан зўравонлик ишлатиш ёки зўравонлик ишлатиш билан кўрkitиш, шунингдек мол-мулкни нобуд қилиш;

Жамоат тартибини қўпол равишда бузиш деганда, одамлар ўртасида мавжуд бўлган ахлоқ-одоб қоидаларини қўпол равишда бузиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари, мол-мулкига зарар етказиш, ҳуқуқбузарнинг ҳаракатлари транспорт воситаларининг вақтинча тўхтатилишига сабаб бўлиши кабиларда намоён бўлади деб таъкидлаб ўтган. Жамоат тартиби жиноий-ҳуқуқий ҳимоя объекти сифатида ижтимоий муносабатларнинг умумийлиги, жамоат тинчлиги, жамоат ахлоқ меъёрларига риоя қилиш, шу жумладан, фуқароларнинг қонунларга бўйсунадиган барқарор хатти-ҳаракатлари жамоат жойларида транспорт воситаларининг узлуксиз ҳаракати, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг узлуксиз фаолият олиб бориши тушунилади.

Жамоат тартибига – хавфсизлик ва фуқароларнинг тинчлиги, ўзгалар мулкни сақлашни, жмоат ва давлат ташкилотлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг бир меъёрда ишлаб. туришини таъминлашга йўналтирилган одамлар ўртасидаги ахлоқ ва ҳуқуқ нормаларига асосланган муносабатлар тартиби.

Мазкур муносабатларга риоя қилинмаслиги оқибатида безорилик жинояти вужудга келади. Жамиятда юриш-туриш қоидаларини менсимаслик мўлжалланмаган жойларда спиртли ичимликлар истеъмол қилиш, фуқароларга ҳақоратомуз шилқимлик қилиш, уятли сўзлар билан суқиниш, жамоат жойларида очикчасига ҳожат чиқариш, ялонғоч ҳолда бўлиш, ҳайвонлар билан шафқатсиз муносабатда бўлиш, ўсимликларга зарар етказиш укаби умум эътироф этилган одоб-ахлоқ қоидаларига менсимасликда ифодаланади. Қонун мазмунига кўра, айбдор ўзининг ҳаракатлари билан жамоат тартибини бузаётганлигини англаб етиши лозим. Мазкур ҳолатда ҳуқуқбузарнинг ушбу хатти-ҳаракатлари билан жамоат тартибини бузиш ўртасида сабабий боғланиш бўлиши шарт. Сабабий боғланиш бўлмаган ҳолатда қилмиш шахсга ёки мулкка қаратилган ҳуқуқбузарлик ёки жиноят деб малакаланади.

ЖКнинг 277-моддаси 1-қисмида назарда тутилган ва уриш-дўппослаш, баданга енгил шикаст етказиш билан боғлиқ бўлган безорилик уриш-дўппослаш ёки баданга енгил шикаст етказиш амалга оширилган пайтдан тугалланган ҳисобланади. Ўзганинг мулкига шикаст етказиш ёки нобуд қилиш билан боғлиқ бўлган жамиятда юриш-туриш қоидаларини менсимаслик анча миқдорда зарар етказиш тарзидаги оқибат юз берган пайтдан бошлаб тугалланган ҳисобланади.

Субъектив томондан безорилик тўғри қасддан содир этилади. Айбдор жамоат тартибини бузаётгани, дўппослаётгани, баданга шикаст етказаётгани ёки ўзганинг мулкни нобуд қилаётгани ёки унга шикаст етказаётганини англайди ва бу ҳаракатларни амалга оширишни истайди. Ушбу ҳолатда ўзганинг мулкига шикаст етказиш ва нобуд қилиш тушунчаларининг бир-биридан мазмун жиҳатдан фарқ қилишини ҳолатга тўғри ҳуқуқий баҳо бериш учун билиш керак. Яъни мулкка шикат етказиш–қисман яроқсиз ҳолга келтирилган мулкни муайян сарф-ҳаражатлар эвазига тиклаш имкониятининг мавжудлигини, мулкни нобуд қилиш деганда, уни батамом яроқсиз ҳолга, яъни мулкдан кўзланган мақсадда фойдаланиб бўлмайдиган ҳолга келтирилишини тушуниш лозим. Безорилик жиноятининг мотиви безорилик, яъни жамиятга очикдан-очик ҳурматсизлик мотови бўлиб, у ўзининг атрофдагиларга ғайриқонуний қарши қўйиш, ўзининг алоҳида шахсиятини намоён қилишда, дағал кучни намоёиш этишда акс этади. Бунда жиноий ҳаракат қандай предметга қаратилганлиги ва у қайси ижтимоий муносабатлар тизимида амалга ошириляётганлиги аҳамиятга эга эмас. Жамиятга очикдан-очик ҳурматсизлик деганда, умум эътироф этилган, ахлоқ, ҳукмрон одатлар, анъаналар билан мустаҳкамланган ҳулқ-атвор қоидалари ва меъёрларини намоёишкорона менсимасликни тушуниш лозим. Безорилик нияти жиноий қилмишнинг ўзи, жамоат тартибини бузиш субъектга лаззат баҳш этишини англатади. Безориликнинг мақсади зўрлик ишлатиш йўли билан жабрланувчини эсанкиратиб қўйиш, унинг иродасини синдириш, уни ўз ҳукмига бўйсундиришда намоён бўлади. Ўн олти ёшга тўлган ҳар қандай ақли расо жисмоний шахс ЖКнинг 277-моддаси 1-қисмида назарда тутилган

безориликнинг субъекти ҳисобланади, ушбу модданинг 2- ва 3- қисмлари бўйича эса 14 ёшга тўлган шахслар субъект ҳисобланади.

Майда безорилик кўпинча жамоат жойларида амалга оширилади, яъни омманинг қабул қилиш идрокига таянилади. Бироқ жамоатга ёки инсон шаънига нисбатан менсимаслик муносабати (уятли сўзлар ёзиш, майсазор, гулпушта, гулзорларни бузиш ва ҳоказолар) маълум бўлиб қолишини эътиборга олиб, ҳуқуқбузарлик яширинча бажарилган бўлиши мумкин. Майда безорилик субъектив томондан қасддан ва кўпинча ошқора амалга оширилиши билан тавсифланади. Айбдор қонунга қарши хатти-ҳаракат қилаётганини тушунади ва шунинг натижасида ёмон оқибатга олиб келишига — жамоат тартиби ва фуқаролар осойишталиги бузилишига йўл қўяди. Майда безорилик онда-сонда эгри ниёт билан амалга оширилади.

Юқорида келтириб ўтилган таҳлиллардан шу нарса маълум бўладики, безорилик жинояти билан майда безорилик ҳуқуқбузарлигининг бир-биридан асосий фарқи, уларнинг ижтимоий хавфлилиқ даражаси ҳамда ҳуқуқбузарлик объекти, объектив томони ва субъектив томонига алоҳида эътибор берган ҳолда фарқланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

Раҳбарий адабиётлар

1. Биринчи президентимиз Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. – Т., 1993. – Б. 14.
2. Биринчи президентимиз Каримов И.А. Ўзбекистон миллий
3. истиқлол иқтисод сиёсат мафкура. Т Ўзбекистон 1996 й Б-1
4. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис
5. палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқ . – Т., 2016. – Б. 56

Диссертациялар.

6. 3.1. Н.Т.Муҳамедбаева. Шаҳар ИИОнинг жиноятчилиқни олдини олиш бўйича жамоатчилиқ ташкилотлари билан ўзаро ҳамкорлиқни ташкил этиш ва такомиллаштириш йўллари. Т- 2003.

IV. Монографиялар, дарслиқлар ва ўқув қўлланмалари

7. 4.1. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.Мирзиёев 2021 йил 25-октябрь ички ишлар идоралари ходимлари куни байрами муносабати билан йўллаган байрам табригида. Тошкент- 2021-йил Поста.
8. 4.2. Конституция - эркин ва фарован ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллига бағишланган тантанали маросимида. 2017 йил 8 декабрь Ҳалқ сўзи.

9. 4.3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2017 йилнинг 9 февраль куни Ички ишлар фаолияти, тизимида мавжуд муаммо ва камчиликлар, истиқболдаги вазифаларга бағишланган видеоселектор. Тошкент 2017 йил Поста.

10. 4.4. 2017 йил 12 июлдаги “Ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўлинмалари фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 151-сонли буйруғи .Т- 2017 йил

11. 4.5. Ички ишлар Вазири П.Бобожоновнинг оммавий ахборат воситаларига берган интервьюсида. Тошкент 2018 йил 24 феврал Поста .

12. 4.6. Ички ишлар органларининг профилактика хизматларининг жиноятларнинг олдин олиш фаолиятини ташкил этиш ва такомиллаштириш. Ўқув қўлланма. Ж.С.Мухторов.

13. 4.7. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти психологияси.

14. Дарслик. ИИВ Академия.

15. 4.8. И.С.Жаҳонгиров. Криминология. Дарслик. Махсус қисм.

16. 4.9. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи // Ҳалқ сўзи. 2017 йил 20 сентябрь.

17. 4.10. Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академиясининг

18. Ахборатномаси. –2020 йил Махсус 205-сон

19. 4.11. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ҳалқ депутатлари Самарқанд вилояти Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги нутқи // Ҳалқ сўзи. 2019 йил 10 ноябр.

20. 4.12. Ҳаракатлар стратегияси асосида ички ишлар органлари тизимидаги ислохотлар. Тошкент 2020 йил Ў.Мухам медов.

21. 4.13 Г.А.Аванесов. Криминология и социальная профилактики. М 2020 С 459. Криминология общая часть. 2021 г.

22. 4.14. З.С.Зарипов Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликлари учун муқобил чоралар. Ҳалқаро ҳуқуқ. Т 2019 йил

23. 4.15. Ички ишлар идораларида ислохотлар - тинчлик ва осойишталик гарови: И. Исмаилов, Ў.Х. Мухам едов, М.З. Зиёдуллаев, Ж.С. Мухтаров,

24. Б.Э. Закиров, Д.М. Миразов, А.А. Пардиев, А.А. Матчанов, Н.Т. Исмоилов: Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси 2014 -йил

25. 4.16. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш бўйича ҳужжатлар намуналари. Ўзбекистон Республикаси адлия вазири Н.

26. Йўлдошев таҳрири остида. Т.: Адолат, 2014 йил 272 б.

27. 4.17. Г.А.Аванесов. Криминология и социальная профилактики. М 2018 С 459. Криминология общая часть. 2019 г.

28. 4.18. Жиноятчиликка қарши курашишнинг криминологик чоралари. И.М Каракетов, М.У Усмоналиев. Тошкент –2014 й 152-155 Б

"PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH"

29. 4.19. ИИОнинг жиноятларни олдини олиш фаолиятида виктимологик имкониятларидан фойдаланиш Р.А Хатамов Т-2004 йил 78-80 Б

30. 4.20. Ш.Абдуллаева. Жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликка мойил ўқувчиларни аниқлаш ва уларни тарбиялаш . Тошкент 2017 йил 275-б

